

MIĘDZYNARODOWY ROK KSIĄŻKI 1972.

Przekład artykułu pt. "L'Année internationale du livre 1972" par Edward Wegman, chef de l'Unité pour l'Année internationale du livre - Bulletin de l'UNESCO à l'intention des bibliothèques vol.26, no 3 mai-juin 1972 s. 126-130.

Pierwsza połowa Międzynarodowego Roku Książki uświadomiła nam, że efekty tej akcji sięgną daleko poza rok 1972. Plany podjęte przez państwa członkowskie, organizacje zawodowe, a szczególnie bibliotekarzy są długoterminowe. Tendencje te zresztą odpowiadają życzeniom Dyrektora Generalnego UNESCO, René Maheu, wyrażonym w orędziu inauguracyjnym Międzynarodowy Rok Książki. "Wzywam - powiedział - wszystkie narody świata do przyłączenia się, każdy według swoich możliwości i potrzeb, do tego wielkiego przedsięwzięcia, którego hasłem jest: "Książka dla wszystkich".

"Istnieje obecnie na świecie olbrzymia potrzeba czytania" trzeba zdać sobie sprawę "że należy umożliwić wszystkim dostęp do najwyższych osiągnięć umysłu ludzkiego". Mówiąc o ubóstwie książki w krajach rozwijających się Dyrektor Generalny zwrócił jednocześnie uwagę na wielkie możliwości, jakie stwarza rewolucja techniczna w dziedzinie produkcji i dystrybucji książek, pozwalając rzucić na rynek wzrastającą liczbę dzieł stosunkowo tanich i o dobrej jakości. Nawet w krajach o wysokim rozwoju sztuki wydawniczej, daleko jest jeszcze do tego, aby książka stała się każdemu dostępną.

Na zakończenie René Maheu stwierdził, że "Międzynarodowy Rok Książki jest przede wszystkim sprawą tej wielkiej liczby ludzi, dla których książka jest nierozdzielnie związana z pojęciem szczęścia i godności życia jako instrument codziennej pracy, środek kształcenia osobowości, źródło rekompensaty marzeń."

Przygotowania UNESCO do Międzynarodowego Roku Książki ujawniły już pierwszy pozytywny fakt - przedstawiciele zawodów związanych z książką połączyli swoje wysiłki w celu realizacji planów narodowych i międzynarodowych. Najlepszym symbolem tej współpracy, która sięgnie daleko poza 31 grudnia 1972 roku, jest "Karta Książki" proklamowana przez przedstawicieli międzynarodowych organizacji zawodowych. W 10 artykułach zawarte są zasady zapewniające wolny obieg książki, rozwój nawyków czytania, zachętę dla autorów i tłumaczy, zwiększenie produkcji i dystrybucji książek, podkreślenie jej znaczenia w procesie wychowawczym i wzajemnym zrozumieniu między narodami. Tekst "Karty Książki" ogłoszono na konferencji zorganizowanej przez Komitet do s. Międzynarodowego Roku Książki w Brukseli w październiku 1971 roku. Konferencja ta zgromadziła przedstawicieli wydawców, autorów, księgarzy, bibliotekarzy i dokumentalistów następujących państw: Austrii, Belgii, Francji, Ghany, Holandii, Indii, Japonii, Kolumbii, Niemieckiej Republiki Federalnej, Stanów Zjednoczonych Ameryki, Węgierskiej Republiki Ludowej, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii, Zjednoczonej Republiki Arabskiej /Egipt/, Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. "Karta Książki", która zjednoczyła wszystkie części świata i wszystkie zawody związane z książką, jest pierwszą tego rodzaju międzynarodową deklaracją. Do uczestnictwa w niej zaproszono wszystkie orga-

nizacje pozarządowe - narodowe, regionalne i międzynarodowe.

Większość planów narodowych Międzynarodowego Roku Książki przewiduje działalność wychodzącą daleko poza ramy roku 1972. Obok Komitetów Międzynarodowego Roku Książki, które w 30-tu krajach zainaugurowały w dniu 31 grudnia 1971 roku swoją działalność, powstają nowe, stałe instytucje jak: rady narodowe książki lub narodowe instytuty kształcenia zawodowego pracowników książki.

W krajach rozwiniętych utwierdza się coraz bardziej idea solidarności w propagowaniu książki na całym świecie. Kraje te uczestniczą w rozpowszechnianiu książki, dostarczając pomocy materialnej i moralnej pod różnymi formami: organizując kursy kształcenia zawodowego, zakładając biblioteki, ofiarowując papier i maszyny.

Przykładem działalności tego rodzaju jest zadeklarowanie miliona woluminów podręczników dla uczniów i studentów przez Fundację Stanów Zjednoczonych dla Krajów Azji. W Kanadzie rozpropagowano zasadę ofiarowania kilku pensów przy kupnie lub wypożyczeniu książki na zakup książek dla krajów rozwijających się. Jednocześnie zaczęto sobie zdawać sprawę jak ważne jest powiązanie planów ekonomicznych z programem rozpowszechniania książki; zagadnienie to będzie tematem specjalnych seminariów międzynarodowych, organizowanych w różnych częściach świata.

Idea solidarności między pracownikami książki leży również u podstaw współpracy 18 krajów Azji / państw członkowskich / w produkcji książki dziecięcej. Inicjatorem była Japonia - wstępne konferencje na ten temat wyznaczyły już 5 tytułów dzieł, które będą opublikowane w 1972 roku o nakładzie 500 do 1.000 egzemplarzy dla każdego języka. Jeśli projekt okaże się dobry, przewiduje się dalsze zwiększenie nakładu. Warunkiem powodzenia jest osiągnięcie porozumienia w sprawie wyboru

tytułów, przeznaczonych do publikacji. Każde z państw ustali swoje własne tłumaczenie wybranego dzieła i wkomponuje tekst do odnośnych ilustracji ściśle na wzór oryginału. Ilustracje do każdej książki wykonane zostaną w kraju, z którego pochodzi oryginał. Wykonanie negatywów tekstu w różnych językach może przyczynić się do znacznego obniżenia kosztów produkcji. Dla pierwszej serii tych wydawnictw Tokijski Ośrodek Rozpowszechniania Książki zobowiązał się pokryć koszty tłumaczeń i prac redakcyjnych oraz uregulować kwestie prawa autorskiego. Przewiduje się, że w realizacji programu będzie partycypować 18 krajów a Ośrodek Tokijski zapewni koordynację prac, poza tym jedno z państw Afryki wyraziło chęć uczestniczenia w tej akcji.

Do ożywienia działalności międzynarodowej przyczynił się też raport "Książka w służbie oświaty", przygotowany przez UNESCO, na życzenie Rady Ekonomicznej i Społecznej ONZ, omawiający główne zadania Międzynarodowego Roku Książki. Na 50-tej Sesji Rady odbyła się szeroka wymiana poglądów na temat raportu. Rzecznicy krajów rozwijających się z zadowoleniem przyjęli proklamację Międzynarodowego Roku Książki, głównie dlatego, że stwarza ona możliwości podniesienia poziomu produkcji książki i zwiększenia nakładów podręczników. Wyrażono również nadzieję, że Międzynarodowy Rok Książki wspólnie z nowokreowanym międzynarodowym ośrodkiem informacyjnym UNESCO dotyczącym prawa autorskiego przyczyni się do rozwiązania palącego problemu istniejącego przy dostępie do dzieł chronionych prawem autorskim. Kraje zaawansowane w rozwoju widzą w działalności Międzynarodowego Roku Książki jedyną okazję do podniesienia roli książki we współpracy między narodami i wzajemnym

poznaniu kultur.

W wyniku obrad Rada Ekonomiczna i Społeczna podjęła jednogłośnie rezolucję popierającą Międzynarodowy Rok Książki i wezwała wszystkich członków i wszystkie organa ONZ oraz wszystkie inne zainteresowane organizacje międzynarodowe do udzielania pomocy w realizacji planów. W tejże samej rezolucji zalecono nadanie prawa szybkiego i taniego przedruku tłumaczeń i adaptacji w językach krajów rozwijających się książek przeznaczonych dla szkolnictwa wyższego. Uznano również prawo do pomocy finansowej i technicznej "w celu stworzenia w krajach rozwijających się właściwej infrastruktury dla uruchomienia produkcji książek w tych krajach".

UNESCO przedstawiło również Konferencji ONZ d.s. Handlu i Rozwoju /GNUMED/ raport sugerujący sposoby przezwycięzania trudności dewizowych, które w niektórych krajach hamują import książek i materiałów koniecznych do ich produkcji. W odpowiedzi Sekretariat Konferencji d.s. Handlu i Rozwoju zachęcił UNESCO do dalszego szczegółowego opracowania propozycji zawartych w tym raporcie i przedstawienia realnego programu działania na najbliższe obrady.

Inne organizacje międzynarodowe, inspirowane przez UNESCO, przyczyniają się również do realizacji celów Międzynarodowego Roku Książki. Na przykład Powszechny Związek Pocztowy zachęcił państwa członkowskie do wydania znaczka okolicznościowego, Rada Europejska przewiduje zorganizowanie kolokwium, celem omówienia środków, jakimi dysponują biblioteki publiczne dla zaspokojenia potrzeb wychowawczych i kulturalnych jednostek i grup czytelniczych, chodzi tu również o użycie materiałów audiowizualnych.

Oprócz planu międzynarodowego, podejmowane są również plany narodowe, często wielkiej wagi, mające na celu uświadomienie społeczeństwu w jak wielkim stopniu rozwój czytelnictwa wpływa

na postęp ekonomiczno-społeczny, międzynarodowe wzajemne zrozumienie i rozwój osobowości ludzkiej. Rozbudzając społeczne zapotrzebowanie na książkę wartościową, szuka się jednocześnie sposobu oraz szerszego i powszechnego udostępniania tekstów drukowanych w ogóle.

Międzynarodowy Rok Książki stał się impulsem do nowych form kampanii na rzecz czytelnictwa. W niektórych państwach stały się już tradycją "tygodnie książki" lub "tygodnie bibliotek", w innych są całkowitą innowacją. Dla szerokiej publiczności organizowane są "targi książki", na których handlowcy często udzielają nawet specjalnych zniżek.

Plany obchodów Międzynarodowego Roku Książki świadczą o wielkiej pomysłowości. Na Haiti zachęca się do ofiarowywania książek lansując hasło: "jedna książka ofiarowana, dwadzieścia serc zdobytych". W Indiach podjęto szeroki program kształcenia wydawców i księgarzy w celu likwidacji braku personelu wykwalifikowanego istniejącym w przemyśle poligraficznym. Prawie dwanaście państw członkowskich proponuje w swoich planach narodowych przeprowadzenie ankiet na temat nawyków czytania i zakupu książek. W Iraku na placu publicznym stanie olbrzymia rzeźba przedstawiająca książkę. Belgia dla sfinansowania szerokiego programu Międzynarodowego Roku Książki wypuści znaczek pocztowy z nadrukiem.

W innych 6-ciu państwach wydaje się specjalne numery czasopism poświęcone problemom książki. Jeszcze gdzieś indziej w okresie Międzynarodowego Roku Książki transmituje się programy radiowe, telewizyjne oraz rozpowszechniają się specjalne filmy. Wielkie dzienniki grają również ważną rolę w propagowaniu roku książki.

Doradcą i koordynatorem, a często również i inicjatorem różnorodnej działalności Międzynarodowego Roku Książki jest powołany przez Międzynarodowy Komitet Planowania na zebraniu w gmachu

UNESCO w kwietniu 1971 r., Komitet Międzynarodowego Roku Książki, o którym już była mowa i który zatwierdził Kartę Książki. Następne jego zebranie odbyło się w maju 1972 r.

Jednym z głównych zadań Komitetu jest szukanie zewnętrznych źródeł finansowania projektów związanych z Międzynarodowym Rokiem Książki. UNESCO mogło przewidzieć tylko bardzo ograniczony budżet dla realizacji planów państw członkowskich. Oczywiście nie może sobie pozwolić na pokrycie kosztów interesujących projektów długofalowych, które zostały przedłożone np. produkcja książek dla niewidomych lub utworzenie w Afryce regionalnych ośrodków kształcenia pracowników książki. Komitet podjął się organizowania w krajach zainteresowanych wzajemnej pomocy finansowej lub szukania prywatnych źródeł dla tych projektów, które są specjalnie korzystne i racjonalne, a koszty i etapy ich realizacji są starannie przewidziane i zapewniają rezultaty wymierne.

Takie są najpilniejsze zadania Komitetu Międzynarodowego Roku Książki. Mamy nadzieję, że będzie on nadal technicznym doradcą UNESCO we wszelkiej działalności w dziedzinie książki. Rozważa się bowiem możliwości przedłużenia jego urzędowania poza rok 1972, pozwoliłoby to wzmocnić kooperację prac między UNESCO i zawodowymi pracownikami książki.

W ramach organizacji UNESCO, włożono wiele wysiłków i starań, aby powiązać programy wykonawcze poszczególnych sektorów z zadaniami Międzynarodowego Roku Książki. W tym celu powstała specjalna jednostka organizacyjna /L'Unité pour l'Année internationale du livre /, a w większych sektorach wyznaczono odpowiednich urzędników, dbających o to, aby działalność sektorów powiązać z zadaniami Międzynarodowego Roku Książki. Ponadto przewidziano pewną ilość publikacji z okazji Międzynarodowego Roku Książki.

W przygotowaniu jest studium "Głód czytania" - opis światowej struktury produkcji i dystrybucji książek, opracowany na podstawie materiałów dostarczonych przez zespoły regionalne UNESCO. Studium to zawiera również propozycje mające na celu ułatwienie dostępu do książki. Manifest "Rola biblioteki publicznej w służbie oświaty powszechnej" zostanie przeredagowany i wydany ponownie. Wydano też broszurę zawierającą program Międzynarodowego Roku Książki zatwierdzony przez Konferencję Generalną w języku angielskim, francuskim, hiszpańskim, rosyjskim i arabskim.

Międzynarodowy Rok Książki jest jednym z ważniejszych tematów podejmowanych przez czasopisma UNESCO. "Kurier UNESCO", przegląd popularny ukazujący się w 12 wersjach językowych, poświęca Międzynarodowemu Roku Książki styczniowy numer 1972 roku; zawiera on wartościowe artykuły Marshalla McLuhana i Alberta Moravii. W ciągu roku ukaze się jeszcze jeden numer tego czasopisma poświęcony książce. Wszystkie dzieła i czasopisma wydawane przez UNESCO w 1972 roku będą zaopatrywane w symbol Międzynarodowego Roku Książki.

Służba audiowizualna UNESCO została również wciągnięta do współpracy, ilustrując Międzynarodowy Rok Książki, co świadczy wymownie o związkach istniejących w świecie współczesnym między słowem drukowanym a innymi środkami przekazu informacji. Transmitowane są programy radiowe i telewizyjne, przygotowano do dystrybucji w początkach 1972 roku, 20-minutowy, kolorowy, dokumentalny film o książce, drukuje się i rozprowadza afisze, fotografie i zestawy dokumentów przeznaczonych dla prasy.

UNESCO przyspieszyło realizację swoich planów, w związku z organizowanym we wrześniu w Moskwie, kolokwium na temat książki. Spotkanie to pozwoli wybitnym ekspertom, przybyłym z różnych stron świata, wymienić poglądy na cztery tematy Międzynarodowego Roku Książki: pomocy autorom i tłumaczom; produkcji i dystrybucji książki; wdrażania nawyków czytelniczych; roli książki w służbie oświaty i współpracy pokojowej.

Międzynarodowy Rok Książki wzbudził entuzjazm, który ogarnia nie tylko wąskie kręgi zawodowców. Nawet ci, którzy wątpili w efekty roku książki, jak również i ci, którzy go przygotowali, są obecnie przekonani, że na dłuższy dystans przyczyni się on do stałego wzrostu produkcji książek i innych tekstów drukowanych i zwiększy liczbę czytelników na całym świecie.